ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 3 — ՄԱՐՏ 1888

ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԱՐՈՒԵՍՏԳԻՏԱԿԱՆ

Կը հրատարակուի ամէն ամսոյ սկիզբը:
Բաժանորդագրութիւն է կանխիկ վճարելի՝ Տարեկան 8 ֆր. — 4 դր.: — Վեցամսեայ՝ 5 ֆր. — 2 դր. 50 կոպ.:
Մէկ թիւ առանձին՝ կը վաճառուի 1 ֆր. — 50 կոպ.:

Խմբագրութեան կենտրոնավայրն է՝ Վիեննա, Մխիթարեան Միաբանութեան Մայր վանքը:
Ծանրոց ծախքն խմբագրութեան վրայ է:
Ծանուցմունքն առանձին սակարկութեամբ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ
ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ — Հետազօտութիւնք նախնեաց ուսումնասիրելոյ վրայ:
ԳՐԱԿԱՆ — Ազգային հրատարակութիւնք 1887 տարւոյ: — Մինաս Թոխաթեցի (Նոր Ձեռագիր):
ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ — Քննադատութեան պաշտօնն ու Նպատակը: — Լոյս եւ Ստուերք:

ԱՐՈՒԵՍՏԳԻՏԱԿԱՆ
ՎԱՍԻԿԱՆՆԵՐՆ ԱՐՈՒԵՍՏԱՀԱՆԴԷՍ, (Պատկերազարդ:)
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏՔ ՀԱՅՈՑ:

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ
ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՆՈՐԱՎԷՊ — Գաւեսիլեա:

ՍԵԼԵՒՈՍԵԼՔ
ՆՈՐԱԼՈՒՐՔ — ՏՍՏԵՍԱԿԱՆ — ՄԱՆՐԱԼՈՒՐՔ
ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՎԻՆՆԱԿԱՆ ՄԽԻԹԱՐԵՆՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԻՆ Ի ԿՈՍՏ.ՊՈԼԻՍ

ՓՈՂՈՑԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՄԱՓՆԵԱՆՔ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԵՏԱԶՕՏՈՒԹԻՒՆՔ ՆԱԽՆԵԱՑ ՈՒՍՄԱԿՕՐԷՆԻՆ ՎՐԱՅ

(Շարունակութիւն:)

5.

Ուսմամբ գրութեանց՝ մանաւանդ ի սկզբան անգ՝ աւելի կամ պակաս գրաբարով խառն ըլլալը բնական էր, քանի որ Ուռհայեցւոյն պէս գրաբար գրողներ օրինակ կային ուսմագիր հեղինակաց առ. ջեւ: Անոնք հնոյն մէջ մուծած էին ի նորոյն, ասոնք նորոյն մէջ սկսան մուծանել ի հնոյն. նախորդաց ուսմախառն գրաբարին դիմաց՝ յաջորդք հնարեցին քրիստոնէական ուսմամբ: — Բայց թէեւ այս օրինակը չդադարուեր, գժուարաւ կարող էին ուսմախառն մատենագիրք յանկարծ միահաղոյն թողուլ զայն ամենայն՝ որ մինչեւ նոյն ժամանակ տեսած էին ի գիրս, եւ բոլորովին տարբեր եղանակաւ գրել, գրել ճիշդ այնպէս՝ ինչպէս կը խօսէին:

Դարձեալ այն եւս բնական էր՝ որ թէ այս նկատմամբ եւ թէ այլ եւս շատ հայեցմամբք ուսմամբ գրութիւնք իրարու աննման ըլլային, ինչպէս իրաք են. այնպէս որ անմիօրինակութիւնք նոյն գրոց նկարագիրներէն մին է: — Ամէն նորութիւն ինքնին իւր հետն անորոշութիւն եւ տարտամութիւն կը բերէ, մանաւանդ երբ հիմնեալ չէ կանխաւ խորհրդածեալ եւ հաստատուն սկզբանց վրայ, չունի որոշ յատակագիծ. իսկ այս անորոշութիւնն առիթ ու պատճառ կու տայ անմիօրինակութեան, նամանաւանդ եթէ խառնակութեան: Այսպէս՝ առաջին անգամ ուսմամբ գրելու ձեռնարկողն՝ աւելի յամենայնի հետեւելու օրինակ չունենալով, բնականաբար իւր խաւաճին եւ լաճին համեմատ պիտի գրէր, բայց՝ ազդուելով ի միոյ կողմանէ՝ կարդացած գրաբարին, ինչպէս ի վեր անդր ակնարկեցինք, եւ ի միւս կողմանէ՝ յայլեւայլ պարագայից:

Բայց ի՞նչ եւ ինչպիսի՞ են այն պարագայքն: — Ցայսմանէ թէ ամէն գրութեան լեզուին ու ոճոյն վրայ ազդեցութիւն կ'ընէ հեղինակին հայրենիքն ու տեղն ուր կը գրէ, ինչպէս յառաջ (3) յիշեցինք. — անձանց շրջանն կամ ընկերութիւնն յոր կը դեգերի սովորաբար. — իւր կրթութեան կամ հրահանգութեան, եւ առաւել եւս՝ գրաւոր լեզուի հմտութեան աստիճանն. — նիւթն որով կը զբաղի եւ որուն վրայ կը գրէ. — ասաքիճան հրահանգութեան եւ վիճակ ընթերցողաց՝ որոց գլխաւորաբար կը դիտէ ուղղել իւր գրութիւնն: — Այս եւ այլ այսպիսի պարագայք բնականապէս իրարմէ տարբեր գոյն կու տան ոչ միայն զատ զատ մատենագրաց՝ այլ եւ նոյն մատենագրի զանազան գրուածոց:

Այսր ակնարկեսուս փորձն ունինք ի բուն ուսմական գրութիւնս, ինչպէս յետոյ պիտի տեսնենք. առ այժմ մերձեցընենք ուսմախառն գրաբարի, դիտելով միայն ի մասին Նիւթոյն:

Կարդանք տրպիսի եւ իցէ եկեղեցական պաշտամանց գիրք[1], կրօնական նիւթոց վերաբերեալ ամէն գրութիւն, որ Ե. դարէն մինչեւ ԺԳ. դար շարադրուած են. շատ սակաւ կամ գրեթէ ոչինչ

[1] Եկեղեցական պաշտամունք ըսելով՝ կ'իմանանք բուն եկեղեցւոյ ընթերցումներն, աղօթքն, երգեցմունքն . . . եւ ոչ թէ խրատագիրքն՝ որ հասարակօրէն ուսմախառն եւ ուսմախոս են, ինչպէս ի ստորագրս՝ երբեմն նաեւ ի մաշտոցս կը տեսնուի: Եթէ երգեցմանց մէջ կայ բացառութիւն՝ են տաղերն, որ անոնք ալ առաւելապէս յետին դարուց գրութիւնք են: